

Universitatea "Babes-Bolyai"
Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor

TEZĂ DE DOCTORAT

– REZUMAT –

Dezbateri online asupra teoriei economice cu privire la relațiile
economice internaționale

Coordonator Științific:

Prof. Univ. Dr. Gheorghe Ciobanu

Doctorand:

Polgar Andrei

Cluj-Napoca

2022

Cuprins Teză Doctorat

Lista abrevierilor și termenilor specifici	6
Lista figurilor	10
Introducere	12
Clarificări metodologice	15
Stadiul cunoașterii: efectele dorite și nedorite ale dezbaterii online asupra teoriei economice cu privire la relațiile economice internaționale	18
Capitolul 1: Dezbateri și controverse din sfera teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale	37
Capitolul 1.1: Primele dezbateri aferente teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale.....	40
Capitolul 1.2: Complexitatea crescândă a controverselor privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale	44
Capitolul 1.3: Evoluția dezbaterilor sub auspiciile revoluțiilor tehnologice	49
Capitolul 1.4: Marile dezbateri privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale în contextul combaterii propagării de informație falsă	51
Capitolul 1.5: Marile dezbateri și efectele acestora în plan (geo)politic	57
Capitolul 1.6: Perspective și motive de optimism calculat	62
Capitolul 1.7: Concluzii	65
Capitolul 2: Controverse la început de mileniu III - dimensiunea online a dezbaterii economice privitoare la relațiile economice internaționale și indicatorii urmăriți	67
Capitolul 2.1: Numărul de vizionări	70
Capitolul 2.2: Numărul de aprecieri pozitive și negative	74

Capitolul 2.3: Numărul de comentarii	78
Capitolul 2.4: Numărul de distribuiri	81
Capitolul 2.5: Raporturi între indicatori și rolul acestora în analiza efectelor dezbaterii online asupra teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale	84
Capitolul 2.6: Justificarea alegerii raportului likes/dislikes ca criteriu de clasificare pentru studiul de caz	88
Capitolul 2.7: Observații finale	90
Capitolul 3: Studiu de caz cu privire la disponibilitatea de a dezbate online, a distribui conținut și a exprima reacții emoționale	93
Capitolul 3.1: Obiectivele cercetării	95
Capitolul 3.2: Aspecte metodologice	100
Capitolul 3.3: Performanța materialelor video non-controversate în ceea ce privește disponibilitatea receptorilor de a dezbate informația	102
Capitolul 3.4: Performanța materialelor video non-controversate în ceea ce privește disponibilitatea receptorilor de a propaga informația	106
Capitolul 3.5: Performanța materialelor video non-controversate în ceea ce privește manifestarea reacțiilor emoționale	110
Capitolul 3.6: Precizări finale	114
Capitolul 3.7: Potențiale direcții viitoare de cercetare	115
Capitolul 3.8: Concluzii privitoare la studiul de caz	118
Capitolul 4: Concluzii	121
Anexă	124
Bibliografie	144

Cuvinte cheie

Relații economice internaționale, teorie economică, dezbateri relații economice internaționale, dezbateri teorie economică, teoria economică aferentă relațiilor economice internaționale, dezbateri online asupra teoriei economice aferentă relațiilor economice internaționale.

Introducere

Încă de la începuturile tranzacțiilor economice internaționale, dezbaterile legate de teoria economică privitoare la relațiile economice internaționale nu erau lipsite de controverse. Dimpotrivă, chiar și primele curente de gândire moderne s-au aflat în vădită antiteză, abordările în materie de politici publice recomandate fiind diametral opuse.

Astfel, mercantilismul care reprezintă primul curent de gândire relevant în materie de relații economice internaționale este dominat de o abordare adversarială, tranzacțiile economice internaționale fiind văzute ca un joc de sumă nulă, în cadrul căruia este necesar să existe un pierzător astfel încât una din părți să poată câștiga. Prin urmare, nu este deloc surprinzătoare tendința de a concepe politici publice cu un puternic caracter protecționist, importurile fiind văzute ca o vulnerabilitate pentru economie, iar exporturile percepute ca unica soluție pentru prosperitate.

Școala clasică engleză a gânditorilor precum Adam Smith, David Ricardo și John Stuart Mill propune o perspectivă antitetică asupra comerțului internațional, Adam Smith prin intermediul *Avuției Națiunilor* din 1776 articulând și argumentând idei în spiritul percepției comerțului internațional ca puternic generator de situații câștig-câștig. În viziunea sa, abordările autarhice reprezentau o soluție net inferioară comerțului bazat pe așa-numitul avantaj absolut, Adam Smith considerând oportună crearea de politici publice privitoare la comerțul internațional orientate spre valorificarea avantajul fiecărui partener economic în materie de unitate-muncă aferentă producerii unui anumit bun.

Însă și avantajul comparativ avea să își arate limitele, relevante în acest sens fiind situațiile în care unei anumite țări îi lipseau avantajele absolute în relația cu un partener, limite cu atât mai relevante în contextul primei revoluții industriale și relațiilor coloniale. O alternativă avea să fie reprezentată de un curent de gândire asociat lui David Ricardo dar pentru care a fost profund relevantă și munca lui Robert Torrens prin al său *Eseu asupra comerțului exterior cu cereale* din 1815, avantajul comparativ justificând politicile facilitatoare de comerț internațional și în absența avantajului absolut.

Astfel, în contextul unei realități dominate de natura finită a comodatărilor dintre care timpul era cea supremă, se impunea identificarea situațiilor în care o economie dominantă importă bunuri în cazul cărora superioritatea în raport cu un anumit partener era minimă, putând astfel aloca resurse înspre demersurile în cazul cărora superioritatea era una pronunțată.

Deși incapabilă să ofere o perspectivă universal valabilă și infailibilă asupra forțelor care guvernau relațiile economice internaționale, modelul ricardian reușea în linii mari să ofere un cadru explicativ coerent. Totuși, școala neoclasică de gândire s-a îndepărtat de unele aspecte ale modelului precum tendința de a privi valoarea unui produs prin perspectiva unității-muncă, mai ales într-un context internațional care, odată cu prima revoluție industrială, releva mari discrepanțe în materie de productivitate, cu precădere atunci când erau comparate statele care au adoptat politici orientate înspre maximizarea rezultatelor în materie de industrializare precum puterile europene cu state precum China, care s-au dovedit excesiv de sceptice, cu rezultate economice și geopolitice dezastruoase.

Cu alte cuvinte, ponderea unei țări în economia globală înceta să reprezinte preponderent o funcție a numărului de locuitori odată cu prima revoluție industrială, bazele de date extinse în acest sens precum baza de date Angus Maddison fiind relevante. De asemenea, gradul de complexitate al unei economii manifesta o tendință pronunțată de creștere, fapt ilustrat de realități precum scăderea ponderii agriculturii în economie pe măsură ce efectele revoluției industriale se resimțeau. Prin urmare, și gradul de complexitate și nuanțare aferent dezbaterii economice internaționale a suferit ajustări.

O complexitate crescândă într-un mod adesea exponențial, în vădită antiteză cu maniera preponderent liniară în care diverse sisteme (nu) pot ține pasul, de la sistemele de educație la diversele organizații a căror menire gravitează în jurul unor obiective precum combaterea propagării informației false.

În vidul astfel creat este facilă infiltrarea diverșilor actori indezirabili, actori care așa cum a fost ilustrat în prezenta lucrare prin intermediul capitolului 2, s-au dovedit adesea în mai bună măsură capabili a valorifica diversele oportunități din sfera expunerii ideilor, profitând de imperfecțiuni algoritmice în vederea atingerii obiectivelor din sfera manipulării și a dezinformării, fără ca mai înainte menționatele sisteme de combaterea a propagării informației false să țină în frâu asemenea fenomene.

Este dificilă conceperea unei soluții pe termen lung care să nu conțină o componentă puternică din sfera mai bune înțelegeri a tot ceea ce înseamnă dezbateri online, în cazul prezentei lucrări cu precădere dezbateri online a teoriei economice cu privire la relațiile economice interaționale. Cu atât mai mult în contextul realităților mileniului III, în care exemple de situații care fac evident impactul dezbaterii online în ceea ce privește tocmai politicile publice privitoare la relațiile economice internaționale abundă.

Un astfel de exemplu este reprezentat de presiunea publică, mai ales prin vehicule precum platformele de social media, în ceea ce privește sancționarea într-un mod cât mai agresiv al Federației Ruse odată cu decizia acesteia de a invada Ucraina la începutul anului 2022. O presiune publică într-atât de eficientă încât a dus la politici fără precedent după Războiul Rece a unor țări precum Germania, politici din sfera creșterii cheltuielilor aferente apărării sau a sancțiunilor vizând inclusiv domenii cheie precum cel energetic.

Având în vedere riscurile asimetrice privitoare la propagarea informației cu care se confruntă societatea și al consecințelor atât potențiale cât și efective asupra politicilor publice din sfera relațiilor economice internaționale, se impune o analiză detaliată a dezbaterii online cu privire la teoria economică în acest sens, analiză care constituie obiectivul acestei lucrări.

Astfel:

- Prin intermediul capitolului 1, au fost trecute în revistă unele dintre cele mai importante dezbateri în ceea ce privește teoria economică privitoare la relațiile economice internaționale
- Prin intermediul capitolului 2, au fost analizați indicatorii prin intermediul cărora marile dezbateri ale prezentului (dezbateri preponderent online, cu platformele de social media în prim-plan ca vehicule de propagare a informației) se desfășoară și care facilitează cuantificarea impactului acestora
- Prin intermediul studiului de caz căruia i-a fost dedicat capitolul 3, studiu de caz având la bază date aferente canalului YouTube de educație economică One Minute Economics, s-a studiat maniera în care natura controversată sau non-controversată a conținutului poate

influența disponibilitatea publicului de a dezbate o anumită temă online, disponibilitatea publicului de a propaga un anumit material online și disponibilitatea publicului de a își manifesta reacția emoțională cu privire la un anumit material

Înțelegând dezbaterile abordate în capitolul 1 prin prisma realităților tehnologice ale prezentului ilustrate prin intermediul capitolului 2 și a realităților comportamentale ilustrate prin intermediul studiului de caz aferent capitolului 3, a fost posibilă articularea concluziilor finale ale acestei lucrări. Cu precădere concluzia primară conform căreia o scenă a dezbaterii online privitoare la relațiile economice internaționale dominate de frica de controversă devine un spațiu al performanțelor sub-optime.

Stadiul Cunoașterii

Această lucrare abordează o temă foarte complexă, cu un obiectiv bine definit: îmbunătățirea cadrului în care schimbul de idei cu privire la teoria economică aferentă relațiilor economice internaționale se desfășoară în prezent. Un schimb de idei realizat în din ce în ce mai mare măsură online (dar nu numai), într-un context dominat de o polarizare crescândă datorată diverselor șocuri exogene recente (pandemia de COVID-19, războiul din Ucraina, etc.).

Controversele, în schimb, au fost (mai) mereu prezente.

Spre exemplu, ideile fiziocraților lui François Quesnay din secolul XVIII privitoare la statutul privilegiat al agriculturii¹ sau temerile ludiților² privitoare la periclitarea locurilor de muncă odată cu prima revoluție industrială. Două exemple care relevă faptul că încununarea carierei unui economist și recunoașterea importanței acesteia nu depinde exclusiv de validarea sau invalidarea empirică a ideilor enunțate de-a lungul respectivei cariere, fiind vitală și contribuția economistului ca gânditor la marile dezbateri, indifferenț de poziția adoptată.

Ilustrativ în acest sens este și modelul Bander și Spencer³ ca prim model de referință în materie de protecționism din sfera noii teorii a comerțului internațional, fiind abordate aspecte legate de

---

¹ Quesnay, F. (1757). „Grains”. *Encyclopédie of Diderot and d'Alembert*.

² Binfield, K. (2004). *Luddites and Luddism*. Baltimore, respectiv Londra: The Johns Hopkins University Press.

³ Rainelli, M. (2004). *Noua Teorie a Comerțului Internațional*. Chișinău: Editura ARC.

protecționism care fuseseră tratate de perspectiva atât ricardiană cât și HOS. La fel ca și în cazul altor dezbateri similare cu privire la teoria economică aferentă relațiilor economice internaționale, este inoportună folosirea termenilor tangenți ideii de finalitate, fiind deosebit de importantă continuarea dezbaterilor într-un cadru sănătos.

Din nefericire, acest cadru sănătos a lipsit adesea, realitate relevată de dezbateri precum cele dintre Carl Menger⁴ și Gustav Schmoller, dezbateri care au dus la animozități care nu fac cinste științei economice, spre exemplu refuzul lui Schmoller de a publica noi articole ale lui Menger și dorința acestuia de a marginaliza discipolii lui Menger care doreau să ocupe posturi universitare. Efectele, după cum remarca și T.W. Hutchinson în 1973⁵, nu au fost dintre cele mai fericite în ceea ce privește ideea de dezbateri productive a teoriei economice cu privire la relațiile economice internaționale.

Nu este însă loc pentru fatalism, cu atât mai mult cu cât economia este o știință încă tânără, la doar aproximativ 300 ani de la moartea primului autor de tratat economic⁶ și nu cu mult peste 100 de la înființarea primei facultăți de profil⁷. Este întrucâtva de așteptat prezența controverselor într-o știință tânără dar având ca obiect în același timp:

- Preocupări umane atât de vechi încât originile acestora coincid cu originile scrisului, primele înscrisuri sumeriene reprezentând practic artefacte ale gestiunii primitive, mai precis măsuri de orz⁸
- Preocupări cu privire la dimensiunea economică a viitorului, cu alte cuvinte transpunere în teorie economică a ideilor futurologilor precum Michio Kaku⁹, Neil deGrasse Tyson¹⁰ sau

---

⁴ Alter, M. (1990). *Carl Menger and the Origins of Austrian Economics*. Boulder, Colorado: Westview Press.

⁵ Hutchinson, T.W. (1973). *Some Themes from Investigations into Method în Carl Menger and the Austrian School of Economics*. Oxford: Clarendon Press.

⁶ Cantellion, R. (2001). *Essay on the Nature of Commerce in General*. New Jersey: Transaction Publishers.

⁷ Pressman, S. (2006). *Fifty Major Economists, Third Edition*. London: Routledge.

⁸ Harari, Y.N. (2017). *Sapiens*. București: Polirom.

⁹ Kaku, M. (2018). *The Future of Humanity*. New York City: Doubleday.

¹⁰ DeGrasse Tyson, N. (2017). *Astrophysics for People in a Hurry*. New York City: W.W. Norton & Company.

Stephen Hawking¹¹. Fiind foarte probabil ca o lecturare a unui eseu din sfera futurologiei să releve probleme de natură economică, de la aspecte privitoare la viitorul relativ apropiat precum extragerea metalelor prețioase asteroidale la obiective multi-generaționale precum saltul de la specie mono-planetară la specie multi-planetară, cu consecințele economice de rigoare

Revenind la prezent, este imposibil de trecut cu vederea realitatea că munca economiștilor și marile dezbateri privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale au dat naștere unei game variate de contribuții, contribuții care au permis experimente dintre cele mai diverse în materie de politici publice legate de relațiile internaționale, elocvente în acest sens fiind:

- Mercantilismul secolelor XVII și XVIII, în prim-plan fiind tranzacțiile comerciale maritime ale Angliei, Țărilor de Jos și altor puteri. Un mercantilism care poate fi privit ca un capitalism în stadiile sale incipiente, cu mențiunea că tranzacțiile economice nu erau nici pe departe exclusiv coordonate de piețe. Din contră, exemplele în materie de frâne puse piețelor sunt facil identificabile, exemple precum situația privilegiată a marilor jucători economici precum East India Company în materie de drepturi de tranzacționare sau diversele monopoluri
- Criticii mercantilismului nu au lipsit, inclusiv sau mai ales Adam Smith, al cărui capitalism comercial descris de fabrica cu ace de gămălie care se regăsește în *Avuția Națiunilor* a fost la rândul său înlocuit de capitalismul industrial într-o paradigmă ce a urmat revoluției industriale, ajungându-se la afaceri cu un personal de ordinul sutelor într-un context al mecanizării intensive. O revoluție industrială care marchează tranziția de la modele de productivitate ca simplă funcție a numărului de locuitori (baza de date Angus Maddison conținând date privitoare la evoluții pe o perioadă de nu secole, ci milenii)
- Continuând pe linie cronologică dar rămânând în sfera controverselor, trebuie punctat că nu toți jucătorii geopolitici au îmbrățișat noile evoluții în materie de tehnologie, cu consecințe dintre cele mai grave având țări conservatoare din acest punct de vedere precum China în

---

¹¹ Hawking, S. (2018). *Brief Answers to the Big Questions*. London: Hodder & Stoughton.

prim-plan. Însă, în ciuda validării empirice a politicilor publice cu privire la relațiile economice internaționale care îmbrățișau evoluțiile tehnologice ale primei revoluții industriale, criticii nu au lipsit.

Critici precum Karl Marx, care sancționau maniera inegală în care prosperitatea nou-dobândită a fost distribuită, creșterile PNB ajustate cu rata inflației de aproximativ 450% din perioada 1750-1930 în cadrul țărilor dezvoltate ducând la probleme legate de lipsa echității

- Nici ideea de economie de piață nu s-a dovedit a fi un panaceu universal, ilustrative în acest sens fiind ciclicele recesiuni, inclusiv recesiuni extrem de severe precum cea din 1929. O recesiune în urma căreia New Deal-ul lui Franklin Delano Roosevelt regândea raportul dintre stat și piață, în vădit contrast cu politicile lui Hoover.

Piețele erau astfel în mai mare măsură reglementate, intervenționismul devenind pe alocuri pronunțat, realitate ilustrată de creșterea ponderii administrației federale, statele și locale de la aproximativ 10% înainte de criza din 1929 la o treime din PNB în anii 1970

- Nu trebuie trecute cu vederea nici dezbaterile privitoare la politicile publice adoptate ca urmare a tendinței marilor jucători economici de a se carteliza, politici publice prin intermediul cărora se urmărea contracararea monopolurilor în contextul industrializării, cu toate consecințele aferente
- În ceea ce privește problematica globalizării, experimentele omenirii cu ideea unei colaborări crescânde între țări nu este nouă. Dar într-un context al evoluției tehnologice exponențiale, cu consecințe atât pozitive (productivitate) cât și negative (arme de distrugere în masă), această idee a luat avânt din motive dintre cele mai diverse, de la maximizarea rezultatelor prin cooperare la evitarea conflictelor prin crearea unui sistem al interdependenței.

Cu Planul Marshall ca un prim exemplu în acest sens, urmat bineînțeles de formarea Uniunii Europene, cu ale sale politici de integrare/coeziune. Ca exemple din afara Europei,

poate fi menționată China post-Mao și ratele de creștere economică de două cifre devenite standard până în 2010, o gamă largă de probleme precum cele demografice sau mai recent cele legate de gestionarea pandemiei¹² ducând la prezenta frânare.

Chiar și așa, acest socialism cu specific chinez practicat de diverși lideri începând cu Deng Xiaoping și continuând cu politicile liderilor care au urmat au transformat China în poate principalul beneficiar al globalizării, în ciuda particularităților fiecărui regim (o mai mare afinitate spre creștere economică a lui Jiang Zemin, politicile sociale ale lui Hu Jintao, etc.)

- Bineînțeles, pentru a reveni în sfera controverselor, globalizarea a avut mereu și critici vocali. Mai mult decât atât, nu pot fi trecute cu vederea puternicele forțe în materie de deglobalizare¹³, mai ales într-un context post-pandemic (cu slăbiciunile lanțurilor de distribuție ilustrate de pandemia COVID-19) și al războiului dintre Ucraina și Federația Rusă

Așa cum relevă enumerarea de mai sus, marile dezbateri privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale sunt departe de a fi tranșate. Iar indiferent de maniera în care evenimentele vor decurge la nivel mondial, rolul acestor dezbateri va fi unul vital.

Este imposibil de prezis cu acuratețe ce rezervă viitorul. Cert este că indiferent de direcția în care o va lua umanitatea, rolul teoriei economice în conturarea politicilor publice privitoare la relațiile economice internaționale va rămâne unul deosebit. În egală măsură, există o cvasi-certitudine că platformele de social media¹⁴ (fenomenul Web 2.0) vor juca un rol important în această ecuație.

După cum relevă capitolele 2 și 3, aceste platforme transformă vizitatorul din simplu consumator de conținut (consumatorul eminent pasiv al paradigmei Web 1.0 și cu atât mai mult al

---

¹² Govindasamy, P. și Shankar, K. U. (2020). Covid-19 And Global Financial Markets With Special Focus To Gdp Growth Projection, Capital Mobilization And Performance Of Stock Market. Volume XI, Issue VII, 1-9.

¹³ Ripsman, N. M. (2021). Globalization, deglobalization and Great Power politics. *International Affairs*, 97(5), 1317-1333.

¹⁴ França, R. P., Monteiro, A. C. B., Arthur, R. și Iano, Y. (2021). An Overview of Web 2.0 and its Technologies and their Impact in the Modern Era. *Handbook of Research on User Experience in Web 2.0 Technologies and Its Impact on Universities and Businesses*, 73-93.

paradigmei pre-internet) în consumator implicat. Consumator care dezbate subiectul prin intermediul comentariilor, propagă materialul prin distribuiri și își poate manifesta reacția emoțională la respectivul material, cu consecințele rezultante.

Aceste consecințe fac printre altele posibilă și prezenta lucrare, creatorilor de conținut precum One Minute Economics fiindu-le puse la dispoziție o gamă largă de date care fac posibilă analiza manierei în care are loc dezbaterile online asupra teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale.

Dezbateri și controverse din sfera teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale

În contextul politizării politico-ideologice¹⁵ facil identificabile în prezent, lucrarea de față își propune facilitarea unei mai bune înțelegeri a manierei în care receptorul de conținut se raportează la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale într-un cadru tehnologic marcat de dominanța fenomenului social media. O dominanță cu atât mai importantă cu cât dată fiind volatilitatea geopolitică din prezent, cu consecințe spre exemplu privitoare la strategiile legate de relațiile economice cu Federația Rusă post-2014¹⁶, influența crescândă a platformelor social media ca vehicul de canalizare a presiunii publice nu poate fi ignorată.

Social media ca un tot mai influent canal de desfășurare al dezbaterilor legate de teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale reprezintă indiscutabil un element de noutate, dar dezbaterile aprinse și controversele în sine nu reprezintă câtuși de puțin un asemenea element. În vederea trecerii în revistă a celor mai importante asemenea mari dezbateri, este rezonabilă setarea muncii lui Adam Smith și al său avantaj absolut ca punct de plecare, ca răspuns la politici mercantiliste pe care acesta le critica profund. Însă nici avantajului absolut nu i-au lipsit criticii și alternativele, cu precădere avantajul comparativ al lui David Ricardo. Idei care sunt și astăzi generatoare de dispute intelectuale.

---

¹⁵ Rekker, R. (2021). "The nature and origins of political polarization over science". *Public Understanding of Science*. <https://doi.org/10.1177%2F0963662521989193>.

¹⁶ Aslund, A. și Snegovaya, M. (2021). "The impact of Western sanctions on Russia and how they can be made even more effective". *Atlantic Council*. <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2021/05/The-impact-of-Western-sanctions-on-Russia-and-how-they-can-be-made-even-more-effective-5.2.pdf>.

Schumacher¹⁷ consideră încă aplicabile în multe domenii, inclusiv într-un context corporativ, ideile legate de avantajul absolut ale lui Smith, lăudându-l pe acesta pentru contribuții care permit o bună analiză a schimbărilor tehnologice și de producție. Smith ar trebui, de asemenea, lăudat pentru metoda sa dinamică de a privi schimbările în producție și tehnologie în contextul schimbărilor macroeconomice. Palley¹⁸, în schimb, laudă avantajul comparativ, considerând termenul unul fluid. Astfel, se manifestă influențe ca urmare a schimbărilor macroeconomice, spre exemplu schimbări din sfera dinamicii cererii și a ofertei sau a manierei în care sunt distribuite diversele avantaje ale comerțului internațional.

Este facil observabil faptul că maniera în care se raportează gânditori ai științei economice la teorii precum avantajul absolut și avantajul comparativ au evoluat odată cu economia globală și poate mai ales atât a noilor tehnologii cât și a abilității noastre de a le disemina (Peng și Meyer¹⁹). În virtutea acestei realități, actori economici la nivel mondial colaborează într-o bună implementare a diverselor politici internaționale, naționale și locale (Madhok, Li și Priem²⁰).

Dezvoltarea tehnologică și schimbările geopolitice vin, în schimb, și cu scenarii care relevă limitările acestor teorii. Spre exemplu comerțul intra-industrial între țări similare din punct de vedere structural care comercializează același tip de bunuri între ele (țările vestice ale Uniunii Europene și relațiile economice dintre ele fiind un studiu de caz relevant în acest sens), care nu poate fi explicat prin paradigma avantajului comparativ²¹.

Mai mult decât atât, aceste dezbateri trebuie privite și în virtutea rolului pe care statul este dispus sau nu să și-l asume, spre exemplu guverne care compensează prin politici publice în vederea

---

¹⁷ Schumacher, R. (2012). Adam Smith's theory of absolute advantage and the use of doxography in the history of economics. *Erasmus Journal for Philosophy and Economics*, 5(2), 54-80.

¹⁸ Palley, T. I. (2008). Institutionalism and new trade theory: Rethinking comparative advantage and trade policy. *Journal of Economic Issues*, 42(1), 195-208.

¹⁹ Peng, M., & Meyer, K. (2016). *International business*. Hampshire, UK: Cengage.

²⁰ Madhok, A., Li, S. și Priem, R. L. (2010). The resource-based view revisited: Comparative firm advantage, willingness-based isolating mechanisms, and competitive heterogeneity. *European Management Review*, 7(2), 91-100.

²¹ Dev Gupta, S. (2015). Comparative Advantage and Competitive Advantage: An Economics Perspective and a Synthesis. *Athens Journal of Business & Economics*, 1(1), pp.9–22. doi:10.30958/ajbe.1-1-1.

corectării unor anumite dezavantaje, cum a fost cazul Indiei²² în ceea ce privește tehnologia informației, politicile publice care au dus la investiții semnificative în acest sector²³ reprezentând factori adjuvanți. Este important de punctat faptul că teoria economică privitoare la relațiile economice internaționale nu poate trece cu vederea problemele țărilor în curs de dezvoltare sau a celor subdezvoltate printr-o atenție acordată exclusiv economiilor dezvoltate. Astfel apărând idei precum cea a lui Hall²⁴, conform căruia exporturi efectuate în virtutea principiului de avantaj comparativ duc la îmbunătățirea standardelor de viață.

Odată cu aceste evoluții și a ponderii crescânde în economia globală a țărilor precum China și India, complexitatea tot mai pronunțată a controverselor din sfera teoriei economice cu privire la relațiile economice internaționale pune o serie de probleme legate de articularea și calibrarea unor politici de natură a satisface nevoile tuturor actorilor geopolitici relevanți, mai ales politici privitoare la domenii cheie precum energia în contextul obiectivelor legate de protecția mediului și a aplicabilității acestora într-o gamă largă de jurisdicții cu realități economice adesea diametral diferite.

Ca răspuns la aceste realități, Bertil Ohlin și Eli Heckscher au pus bazele unei teorii conform căreia, în viziunea lui Paul Krugman²⁵ spre exemplu, disparități în dotarea factorilor relativi ai națiunilor reprezentau sursa avantajului comparativ (dotarea relativă a factorilor). Aceștia considerând că avantajul comparativ nu este generat atât de diferențele de productivitate dintre diferitele industrii (teoria ricardiană) cât de diferențele în intensitatea factorilor din diverse sectoare sau diferențe din sfera accesului la componente (spre exemplu intensitatea în capital pe de o parte și intensitatea în forță de muncă pe de altă parte).

---

²² Porter, M.E. (1998). Clusters and the New Economics of Competition. [online] *Harvard Business Review*. Available at: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>.

²³ Dong, B. și Wong, S. (2016). A Theory of Comparative Advantage with Specialized Subnational Regions. *Review of International Economics*, 25(3), pp.567–577. doi:10.1111/roie.12274.

²⁴ Hall, P.A. (2013). *Varieties of capitalism: the institutional foundations of comparative advantage*. Oxford: Oxford University Press.

²⁵ Krugman, P. (2008). Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade. [Online] Available at: <https://www.aeaweb.org/aer/top20/70.5.950-959.pdf> [Accessed 3 june. 2022].

Însă nici acestui model nu i-au lipsit criticii și nici invalidarea empirică, ilustrativ în acest sens fiind experimentul lui Wassily Leontief din 1954, modelul matematic privitor la factorii care intră/ies în ceea ce privește economia Canadei dezvoltat de acesta ducând la paradoxul Leontief, respectiv realizarea că întreprinderile axate pe export aveau un raport mai scăzut capital-muncă decât cele axate pe importuri, explicații ale gânditorilor precum Ghamari²⁶ sugerând că aspecte precum expertiza tehnică solidă a populației sau în sens mai larg consecințele politicilor publice din sfera investițiilor în cercetare și dezvoltare (efectul factorilor multipli) sunt decisive. Cert este că, așa cum menționa Porter²⁷, trebuie analizate o varietate de metode și explicații în vederea articulării unor concluzii la teme atât de complexe precum cele din prezent.

Acestei complexități i se suprapun marile provocări ale prezentului în materie de dezbateri online a teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale în contextul democratizării²⁸ în ceea ce privește accesul la resurse care fac din ce în ce mai facil nu doar consumul de conținut, ci și publicarea acestuia. Granița dintre emițător de opinie și receptor de opinie fiind una deosebit de volatilă, iar o evoluție non-lineară²⁹ a tehnologiei în materie de comunicare schimbând adesea abrupt raporturile de forțe pre-internet și făcând din păcate nu doar posibilă ci și din ce în ce mai facilă inclusiv propagarea de informație manipulatorie și/sau falsă. Deși există entități formale responsabile de politici publice din sfera propagării informației, acestea sunt adesea depășite³⁰ și capabile cel mult să se dezvolte liniar.

---

²⁶ Ghamari, J. (2008). Conceptualization of Competitive Advantage and Sustainable Competitive Advantage, the Question of Diversity. *SSRN Electronic Journal*. doi:10.2139/ssrn.1673322.

²⁷ Porter, M.E. (1980). Industry Structure and Competitive Strategy: Keys to Profitability. *Financial Analysts Journal*, 36(4), pp.30–41. doi:10.2469/faj.v36.n4.30.

²⁸ Andrade-Vargas, L., Iriarte-Solano, M., Rivera-Rogel, D. și Yunga-Godoy, D. (2021). "Young people and social networks: Between the democratization of knowledge and digital inequality". *Comunicar*. <http://eprints.rclis.org/42714/>.

²⁹ Bongomin, O., Ocen, G.G., Nganyi, E.O., Musinguzi, A. și Omara, T. (2020). "Exponential Disruptive Technologies and the Required Skills of Industry 4.0. *Journal of Engineering*. <https://doi.org/10.1155/2020/4280156>.

³⁰ Horne, C. (2021). "Internet governance in the post-truth era: Analyzing key topics in fake news discussions at IGF". *Telecommunications Policy*. Iulie 2021. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2021.102150>.

Mai mult decât atât, nu poate fi ignorată realitatea că această stare de fapt a dat naștere unui nou câmp de conflict, cel informațional³¹. Actorii maligni fiind adesea mai adaptați noilor realități tehnologice decât cei de bună credință pe de o parte și entitățile menite să combată aceste pericole pe de altă parte. Această lucrare reprezentând atât un semnal de alarmă cât și un demers care ilustrează maniera în care dezbaterile online privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale au loc pe de o parte, iar pe de altă parte pot fi mai bine înțelese dar și ținute în frâu.

Realizarea acestor obiective fiind posibilă prin demersuri din sfera metodei științifice, de la considerațiile teoretice ale capitolului 2 la studii de caz³² aplicate de data aceasta dimensiunii online, precum cel aferent capitolului 3. De asemenea, este necesară articularea ideii conform căreia platformele de social media care au făcut și fac posibilă dezinformarea la scară largă vin și cu soluții de combatere³³ sau cel puțin identificare a problemelor.

În virtutea acestor realități, optimismul calculat își are locul, cu condiția existenței unei deschideri crescânde în ceea ce privește acceptarea ideii că marile dezbateri din sfera teoriei economice cu privire la relațiile economice internaționale vor persista (și odată cu ele dimensiunea controversii) pe de o parte și pe de altă parte, ideii că aceste dezbateri se vor desfășura din ce în ce mai mult în mediul online.

Dimensiunea online a dezbaterilor din sfera teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale

Dimensiunea online a dezbaterilor din sfera teoriei economice privitoare la relațiile economice internaționale, cu componenta social media în prim-plan, este caracterizată cu precădere prin faptul că după cum sugerează și denumirea de social media, se observă facil suprapunerea dimensiunii

---

³¹ Wallworth, A. (2021). "Russian Exports: Weaponized Social Media, Cyber-Enabled Disinformation". *Utica College*. <https://www.proquest.com/openview/0659fdd31ab5af1dafd8b564df477f52/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>.

³² Miron, D., Cojanu, V., Volintiru, C. A. & Alexioaei, A. P. (2017). *Relatii Economice Internationale- Teorii, strategii, instrumente si studii de caz*. Editura ASE.

³³ Dame Adjin-Tettey, T. (2022). "Combating fake news, disinformation, and misinformation: Experimental evidence for media literacy education". *Cogent Arts & Humanities*. <https://doi.org/10.1080/23311983.2022.2037229>.

sociale³⁴ peste dimensiunea propagării de conținut, fiind din ce în ce mai pronunțat facilitată interacțiunea cu conținutul.

Inclusiv în cadrul canalului de YouTube One Minute Economics, pe baza datelor aferente acestuia desfășurându-se studiul de caz al capitolului 3. Culegerea acestor date a fost posibilă grație tehnologiei Google Analytics, care permite atât creatorilor de conținut pe platforma YouTube cât și altor categorii de creatori de conținut³⁵ să cuantifice maniera în care receptorii de conținut au perceput diversele materiale publicate. Această analiză a datelor permite conturarea și optimizarea unor strategii care variază de la abordări etice la opțiuni lipsite de etică³⁶, fiind necesară din nou punerea accentului pe realitatea că actorii maligni s-au dovedit adesea mai bine adaptați realităților tehnologice ale începutului de mileniu III decât cei bine-intenționați.

Prezenta lucrare și demersuri similare pot echilibra această balanță prin contribuția la o mai bună înțelegere a dezbaterilor online privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale, una facilitată inclusiv de analiza indicatorilor menționați în cadrul capitolului 2 al lucrării (și prin intermediul cărora a fost realizat studiul de caz aferent capitolului 3): aprecierile pozitive, aprecierile negative, numărul de comentarii și numărul de distribuiri.

Chiar și luați exclusiv individual, indicatorii pot furniza informații esențiale bunei înțelegeri a modului în care receptorii de conținut s-au raportat la un anumit material: comentariile ca indicator suprem al disponibilității receptorilor de conținut de a dezbate o anumită temă, aprecierile pozitive și negative ca indicatori supremi ai disponibilității receptorilor de conținut a își manifesta reacția emoțională la un anumit material, și distribuirile ca indicator suprem al disponibilității receptorilor de conținut de a propaga mesajul.

---

³⁴ Aichner, T., Grunfelder, M., Maurer, O. și Jegeni, D. (2021). "Twenty-Five Years of Social Media: A Review of Social Media Applications and Definitions from 1994 to 2019". *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0134>.

³⁵ Domazet, I.S. și Simovic, V.M. (2020). "The Use of Google Analytics for Measuring Website Performance of Non-Formal Education Institution". *Handbook of Research on Social and Organizational Dynamics in the Digital Era*. <https://www.igi-global.com/chapter/the-use-of-google-analytics-for-measuring-website-performance-of-non-formal-education-institution/234555>.

³⁶ Goerzen, M. și Coleman, G. (2022). "Wearing Many Hats". *Data & Society*. https://datasociety.net/wp-content/uploads/2022/03/WMH_final01062022Rev.pdf.

În vederea realizării studiului de caz în cadrul capitolului 3, s-a pus accent și pe ideea analizei raporturilor dintre indicatori, în situația de față raportul dintre numărul aprecierilor pozitive și numărul aprecierilor negative. Astfel, s-au conturat două categorii relevante pentru realizarea studiului de caz: pe de o parte conținutul non-controversat (în cazul căruia cel puțin 95% dintre aprecieri au fost pozitive), iar pe de altă parte cel controversat (în cazul căruia mai puțin de 95% dintre aprecieri au fost pozitive).

Prin intermediul studiului de caz, s-a încercat crearea unui cadru cât mai coerent prin intermediul căruia conținutul controversat și non-controversat al canalului de YouTube One Minute Economics (un canal YouTube de educație economică) poate fi realizat. În vederea facilitării realizării obiectivului lucrării:

- 1) A fost ales un criteriu de diferențiere clar, în cazul de față raportul dintre reacțiile emoționale pozitive și cele negative, conținutul fiind, pe baza acestui raport, considerat fie controversat, fie non-controversat
- 2) Au fost analizate folosind indicatorii individuali tratați în cadrul capitolului 2 performanțele conținutului One Minute Economics, performanțe mai apoi comparate cu performanțele medii ale canalului
- 3) S-a ajuns la concluzia ca diferențele dintre performanțele conținutului non-controversat și media sunt semnificative statistic, fiind efectuate o serie de one sample t-tests folosind SPSS. În cadrul subcapitolului 3.3, au fost discutate rezultatele privitoare la disponibilitatea publicului de a dezbate, în cadrul subcapitolului 3.4 rezultatele privitoare la disponibilitatea propagării mesajului, iar în subcapitolul 3.5, rezultatele privitoare la disponibilitatea de a manifesta o reacție emoțională

Concluzia că diferențele în materie de disponibilitate de a dezbate sunt semnificative din punct de vedere statistic sunt susținute de figurile 3.3 și 3.4:

Figura 3.3: One-Sample Statistics (SPSS)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Comments_added	90	5.31	6.936	.731

Sursa : analiză SPSS pe baza raporturilor Google Analytics furnizate prin intermediul YouTube Studio, aferente contului One Minute Economics

Figura 3.4: One-Sample Test (SPSS)

Test Value = 6.798

	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Comments_added	-2.034	89	.045	-1.487	-2.94	-.03

Sursa : analiză SPSS pe baza raporturilor Google Analytics furnizate prin intermediul YouTube Studio, aferente contului One Minute Economics

Concluzia că diferențele în ceea ce privește disponibilitatea de a propaga mesajul sunt semnificative din punct de vedere statistic este susținută de figurile 3.6 și 3.7:

Figura 3.6: One-Sample Statistics (SPSS)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Shares	90	21.80	45.644	4.811

Sursa : analiză SPSS pe baza raporturilor Google Analytics furnizate prin intermediul YouTube Studio, aferente contului One Minute Economics

Figura 3.7: One-Sample Test (SPSS)

Test Value = 48.92

	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Shares	-5.637	89	.000	-27.120	-36.68	-17.56

Sursa : analiză SPSS pe baza raporturilor Google Analytics furnizate prin intermediul YouTube Studio, aferente contului One Minute Economics

Finalmente, concluzia conform căreia există o diferență semnificativă din punct de vedere statistic în ceea ce privește reacțiile emoționale totale este susținută de figurile 3.9 și 3.10:

Figura 3.9: One-Sample Statistics (SPSS)

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Total_Interactions	90	30.30	26.634	2.807

Sursa : analiză SPSS pe baza raporturilor Google Analytics furnizate prin intermediul YouTube Studio, aferente contului One Minute Economics

Figura 3.10: One-Sample Test (SPSS)

Test Value = 44.42

	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Total_Interactions	-5.029	89	.000	-14.120	-19.70	-8.54

Sursa : analiză SPSS pe baza raporturilor Google Analytics furnizate prin intermediul YouTube Studio, aferente contului One Minute Economics

În urma unui demers replicabil și bazat pe criterii clare, a fost posibilă articularea a trei concluzii privitoare la conținutul non-controversat One Minute Economics:

- Faptul că acest tip de conținut este mai puțin dezbătut decât materialul video mediu One Minute Economics, după cum reiese din subcapitolul 3.3
- Faptul că acest tip de conținut este în mai mică măsură propagat decât materialul video mediu One Minute Economics, după cum reiese din subcapitolul 3.4
- Faptul că acest tip de conținut duce în mai mică măsură la reacții emoționale (fie acestea pozitive sau negative) decât conținutul mediu One Minute Economics, după cum reiese din subcapitolul 3.5

Concluzii finale și continuări ale cercetărilor

Pentru ca marile dezbateri privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale să se desfășoare, a fost indiscutabil nevoie de prezența unui element esențial: tenacitatea. Tenacitatea lui Smith de a articula puncte de vedere în vădit contrast cu perspectiva mercantilistă, tenacitatea lui Ricardo de a oferi o alternativă la avantajul absolut și generalmente, disponibilitatea de a emite idei sau teorii deloc catalogabile ca non-controversate.

În spiritul acestei idei, concluzia primară a prezentei lucrări este cât se poate de clară:

Un cadru al dezbaterii online privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale dominat de conținut non-controversat devine un cadru al performanțelor sub-optime.

O concluzie cu atât mai importantă cu cât fenomene precum cancel culture riscă să ducă la tendințe nedorite de autocenzură printre gânditorii (în cazul de față gânditori ai științei economice) preocupați de consecințele devastatoare în ceea ce privește cariera pe care le poate avea emiterea de idei controversate. Nedorite deoarece așa cum a relevat studiul de caz aferent capitolului 3, conținutul non-controversat duce la :

- O sub-optimă dezbaterie online (subcapitolul 3.3)
- O sub-optimă propagare a mesajului (subcapitolul 3.4)

- O sub-optimală disponibilitate de a reacționa emoțional (subcapitolul 3.5)

Ignorarea acestor concluzii duce la un spațiu al dezbaterii online cu privire la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale sterile, într-un context internațional (explicat în cadrul capitolului 2) volatil și guvernat de amenințări non-lineare precum propagarea informației false care cu greu pot fi combătute în absența tenacității și a creativității. Calități inhibitiv de decizii precum rămânerea în sfera non-controversei pentru a evita potențialele consecințe nedorite asupra carierei.

Se impune indiscutabil concentrarea atenției în (mult) mai mare măsură dezbaterii online și a particularităților acestora, atât în ceea ce privește teoria economică aferentă relațiilor economice internaționale (tema prezentei lucrări) cât și în alte domenii, nu doar strictamente tangente cu știința economică.

În definitiv, având în vedere faptul că platformele social media precum YouTube reprezintă un vehicul important (adesea cel primar) de informare pentru miliarde de cetățeni, știința economică în cazul de față dar și alte domenii ajung inevitabil într-o situație în care adaptarea la noile realități devine o necesitate, indiferent de părerile pro sau contra aferente. În caz contrar, indisponibilitatea de a accepta și de a se urmări adaptarea la realitatea că dezbaterile online nu reprezintă doar o tendință temporară ci o schimbare structurală nu poate da naștere decât unui vid informațional de care actorii de rea credință pot profita, cu atât mai mult în contextul războiului informațional.

Această temă în sine nu este una lipsită de controverse, mai ales controverse alimentate de criticiile social media, un fenomen care a adus cu sine și consecințe nefaste dintre cele mai diverse. Dar indiferent de potențialele concluzii privitoare la dileme precum cea conform căreia social media poate sau nu fi privită ca un fenomen net benefic pentru societate în momentul de față (concluzii care depășesc cadrul prezentei lucrări), realități precum cea menționată anterior (faptul că numărul utilizatorilor platformelor de social media este de ordinul miliardelor) fac necesare demersuri precum cel de față.

De asemenea, rolul instituțional al organismelor internaționale poate fi regândit în vederea stabilirii și optimizării unor atribuții orientate spre mai bună gestionare a riscurilor asimetrice precum cele tratate în cadrul acestei lucrări. Din fericire, chiar dacă fenomene precum campaniile de dezinformare pot duce la consecințe negative greu de gestionat în cadrul instituțional

reglementator actual, decalajul nu este unul insurmontabil, cu condiția extensiei fenomenelor de integrare și colaborare.

Continuarea cercetărilor este esențială în vederea:

- Mai bune înțelegeri a dezbaterii online privitoare la teoria economică din sfera relațiilor economice internaționale și în cadrul platformelor social media altele decât YouTube
- Determinării în ce măsură este posibilă crearea unui cadru instituțional eficient în gestionarea fluxului informațional social media, fie la modul general, fie prin politici calibrate pentru fiecare mare platformă în parte
- Încurajării creatorilor de conținut prin intermediul social media întru valorificarea datelor de analytics (fie acestea Google Analytics sau date analytics de orice altă natură) și diseminării concluziilor relevante în vederea extinderii ariei de cercetare
- Atragerea atenției printr-un volum crescut de cercetare asupra importanței alocării adecvate de resurse în direcția înțelegerii și gestiunii propagării online de conținut privitor la teoria economică aferentă relațiilor economice internaționale și nu numai

În încheiere, trebuie subliniat faptul că măsuri de natură a duce la o mai bună gestiune a fluxului informațional nu sunt nici dificil, nici prohibitiv din punct de vedere financiar de implementat. La fel cum actorii de rea credință au ales câmpul informațional ca țintă deoarece acesta prezintă un potențial disruptiv deosebit raportat la unitatea monetară investită în acest sens, o serie de măsuri simple și facil implementabile precum cele tratate prin prezenta lucrare și cele care ar putea fi descoperite prin eforturi de cercetare viitoare pot fi suficiente în vederea restabilirii echilibrului.

Bibliografie selectivă

- Aichner, T., Grunfelder, M., Maurer, O. și Jegeni, D. (2021). "Twenty-Five Years of Social Media: A Review of Social Media Applications and Definitions from 1994 to 2019". *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0134>.

- Alter, M. (1990). *Carl Menger and the Origins of Austrian Economics*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Andrade-Vargas, L., Iriarte-Solano, M., Rivera-Rogel, D. și Yunga-Godoy, D. (2021). "Young people and social networks: Between the democratization of knowledge and digital inequality". *Comunicar*. <http://eprints.rclis.org/42714/>.
- Aslund, A. și Snegovaya, M. (2021). "The impact of Western sanctions on Russia and how they can be made even more effective". Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2021/05/The-impact-of-Western-sanctions-on-Russia-and-how-they-can-be-made-even-more-effective-5.2.pdf>.
- Binfield, K. (2004). *Luddites and Luddism*. Baltimore, respectiv Londra: The Johns Hopkins University Press.
- Bongomin, O., Ocen, G.G., Nganyi, E.O., Musinguzi, A. și Omara, T. (2020). "Exponential Disruptive Technologies and the Required Skills of Industry 4.0. *Journal of Engineering*. <https://doi.org/10.1155/2020/4280156>.
- Cantellion, R. (2001). *Essay on the Nature of Commerce in General*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Dame Adjin-Tettey, T. (2022). "Combating fake news, disinformation, and misinformation: Experimental evidence for media literacy education". *Cogent Arts & Humanities*. <https://doi.org/10.1080/23311983.2022.2037229>.
- DeGrasse Tyson, N. (2017). *Astrophysics for People in a Hurry*. New York City: W.W. Norton & Company.
- Dev Gupta, S. (2015). *Comparative Advantage and Competitive Advantage: An Economics Perspective and a Synthesis*. *Athens Journal of Business & Economics*, 1(1), pp.9–22. doi:10.30958/ajbe.1-1-1.
- Domazet, I.S. și Simovic, V.M. (2020). "The Use of Google Analytics for Measuring Website Performance of Non-Formal Education Institution". *Handbook of Research on Social and Organizational Dynamics in the Digital Era*. <https://www.igi-global.com/chapter/the-use-of-google-analytics-for-measuring-website-performance-of-non-formal-education-institution/234555>.

- Dong, B. și Wong, S. (2016). A Theory of Comparative Advantage with Specialized Subnational Regions. *Review of International Economics*, 25(3), pp.567–577. doi:10.1111/roie.12274.
- França, R. P., Monteiro, A. C. B., Arthur, R. și Iano, Y. (2021). An Overview of Web 2.0 and its Technologies and their Impact in the Modern Era. *Handbook of Research on User Experience in Web 2.0 Technologies and Its Impact on Universities and Businesses*, 73-93.
- Ghamari, J. (2008). Conceptualization of Competitive Advantage and Sustainable Competitive Advantage, the Question of Diversity. *SSRN Electronic Journal*. doi:10.2139/ssrn.1673322.
- Goerzen, M. și Coleman, G. (2022). "Wearing Many Hats". *Data & Society*. https://datasociety.net/wp-content/uploads/2022/03/WMH_final01062022Rev.pdf.
- Govindasamy, P. și Shankar, K. U. (2020). Covid-19 And Global Financial Markets With Special Focus To Gdp Growth Projection, Capital Mobilization And Performance Of Stock Market. *Volume XI, Issue VII*, 1-9.
- Hall, P.A. (2013). *Varieties of capitalism: the institutional foundations of comparative advantage*. Oxford: Oxford University Press.
- Harari, Y.N. (2017). *Sapiens*. București: Polirom.
- Hawking, S. (2018). *Brief Answers to the Big Questions*. London: Hodder & Stoughton.
- Horne, C. (2021). "Internet governance in the post-truth era: Analyzing key topics in fake news discussions at IGF". *Telecommunications Policy*. Iulie 2021. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2021.102150>.
- Hutchinson, T.W. (1973). *Some Themes from Investigations into Method în Carl Menger and the Austrian School of Economics*. Oxford: Clarendon Press.
- Kaku, M. (2018). *The Future of Humanity*. New York City: Doubleday.
- Krugman, P. (2008). *Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade*. [Online] Available at: <https://www.aeaweb.org/aer/top20/70.5.950-959.pdf> [Accessed 3 june. 2022].
- Madhok, A., Li, S. și Priem, R. L. (2010). The resource-based view revisited: Comparative firm advantage, willingness-based isolating mechanisms, and competitive heterogeneity. *European Management Review*, 7(2), 91-100.

- Miron, D., Cojanu, V., Volintiru, C. A. și Alexioaei, A. P. (2017). *Relatii Economice Internationale- Teorii, strategii, instrumente si studii de caz*. Editura ASE.
- Palley, T. I. (2008). Institutionalism and new trade theory: Rethinking comparative advantage and trade policy. *Journal of Economic Issues*, 42(1), 195-208.
- Peng, M. și Meyer, K. (2016). *International business*. Hampshire, UK: Cengage.
- Porter, M.E. (1980). Industry Structure and Competitive Strategy: Keys to Profitability. *Financial Analysts Journal*, 36(4), pp.30–41. doi:10.2469/faj.v36.n4.30.
- Porter, M.E. (1998). Clusters and the New Economics of Competition. [online] *Harvard Business Review*. Available at: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>.
- Pressman, S: (2006). *Fifty Major Economists, Third Edition*. London: Routledge.
- Rainelli, M. (2004). *Noua Teorie a Comerțului Internațional*. Chișinău: Editura ARC.
- Rekker, R. (2021). "The nature and origins of political polarization over science". *Public Understanding of Science*. <https://doi.org/10.1177%2F0963662521989193>.
- Ripsman, N. M. (2021). Globalization, deglobalization and Great Power politics. *International Affairs*, 97(5), 1317-1333.
- Schumacher, R. (2012). Adam Smith's theory of absolute advantage and the use of doxography in the history of economics. *Erasmus Journal for Philosophy and Economics*, 5(2), 54-80.
- Wallworth, A. (2021). "Russian Exports: Weaponized Social Media, Cyber-Enabled Disinformation". Utica College. <https://www.proquest.com/openview/0659fdd31ab5af1dafd8b564df477f52/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>.
- Quesnay, F. (1757). „Grains”. *Encyclopédie of Diderot and d'Alembert*.